

Eesti Rahvakultuuri Keskus

Saarte pärimuskultuur
toetusmeetme perioodi 2020-2023
kokkuvõte

Viljandi 2023

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Toetusmeetme eelarve	3
2. Komisjoni koosseis ja koosolekud	5
3. Taotlusvoorud	5
4. Toetuse saajad	7
4.1 Kõik toetuse saajad	7
4.2 Suurimad toetuse saajad organisatsioonide lõikes	9
4.3 Toetuse saajad erinevatelt saartelt ja eestirootsi aladelt	11
4.4 Toetuse saajate õiguslik vorm	15
5. Toetusmeetme valdkonnad	16
5.1 Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	16
5.2 Pärimusel põhinevad kunstid	16
5.3 Keel ja haridus	17
5.4 Teadus	17
6. Mõõdetavad tulemused	18
7. Kokkuvõtteks	18

Sissejuhatus

Saarte pärimuskultuuri toetamise periood 2020-2023 oli jätkuks programmidele „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2008-2010“, „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2011-2014“ ja „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2015-2018“. Alates 2019. aastast toimub Saarte pärimuskultuuri toetamine kultuuriministri määruse „Saarte pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord“ alusel.

Saarte pärimuskultuuri toetamise eesmärk on väärtustada Eesti püsielanikkonnaga saartele ja eestirootsi aladele omast pärimuskultuuri ja seeläbi taaselustada neile omast elulaadi, tavasid ja kombeid, oskusi ja keelelist eripära, mis on eri inimrühmadele nende igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised. Toetuse andmisega aidatakse kaasa vaimse kultuuripärandi väärtustamisele ja säilimisele ning püsimisele elavas kasutuses, sidudes noored esivanemate keele ja kultuuripärandiga ning laiendades kohalikus kultuuris osalejate ringi, sealhulgas toetades seda soodustavaid tegevusi väljaspool Saarte pärimuskultuuri piirkonda. Toetusmeede toetab UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni eesmärkide täitmist.

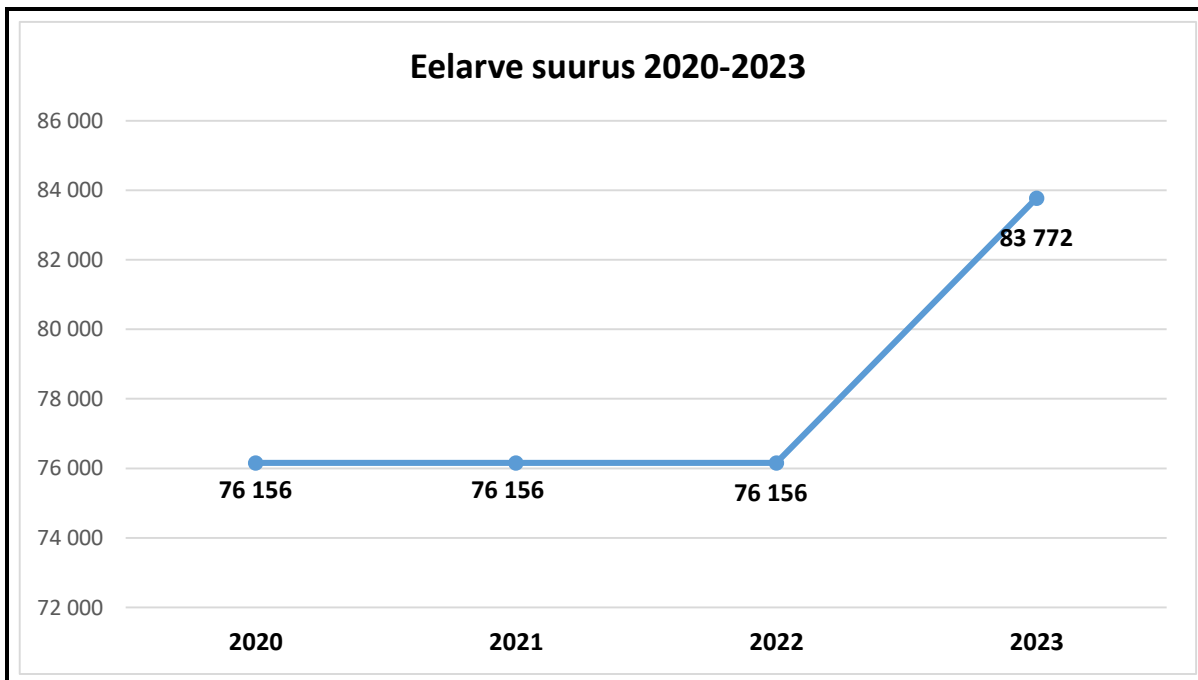
Toetusmeede hõlmab alljärgnevat saari: Saaremaa, Hiiumaa, Kassari, Muhu, Vormsi, Abruca, Ruhnu, Prangli, Naissaar, Vilsandi, Osmussaar, Kesselaid, Aegna ja Pakri ning Lääne-Nigula vald. Lääne-Nigula valla koosseisu kuuluvad ka endised Noarootsi ja Nõva vald kui kunagised eestirootsi rannikualad. Kihnu, Manija ja Piirissaare saart toetatakse teistest toetusmeetmetest.

1. Toetusmeetme eelarve

Toetusmeetme riigieelarveliste vahendite suurus oli perioodil 2020-2023 kokku 312 240 eurot:

- 2020. aastal 76 156 eurot, jaotatud 76 156 eurot
- 2021. aastal 76 156 eurot, 2020. aasta jääk 6 826 eurot, jaotatud 82 982 eurot
- 2022. aastal 76 156 eurot, 2021. aasta jääk 310 eurot, jaotatud 76 466 eurot
- 2023. aastal 83 772 eurot, 2022. aasta jääk 1 414 eurot, jaotatud 85 186 eurot

Jäägid on tekkinud mitterealiseerunud projektide või tagasimaksete arvelt. Toetussummad kanti tagasi ja lisati uue aasta taotlusvooru eelarvele.

Joonis 1 Eelarve suurus perioodil 2020-2023

2023. aastal suurenes eelarve 7 616 euro ehk 10% võrra

Toetusmeetme eelarve võrdlus eelmise perioodiga 2015-2019, mis oli 5-aastane periood:

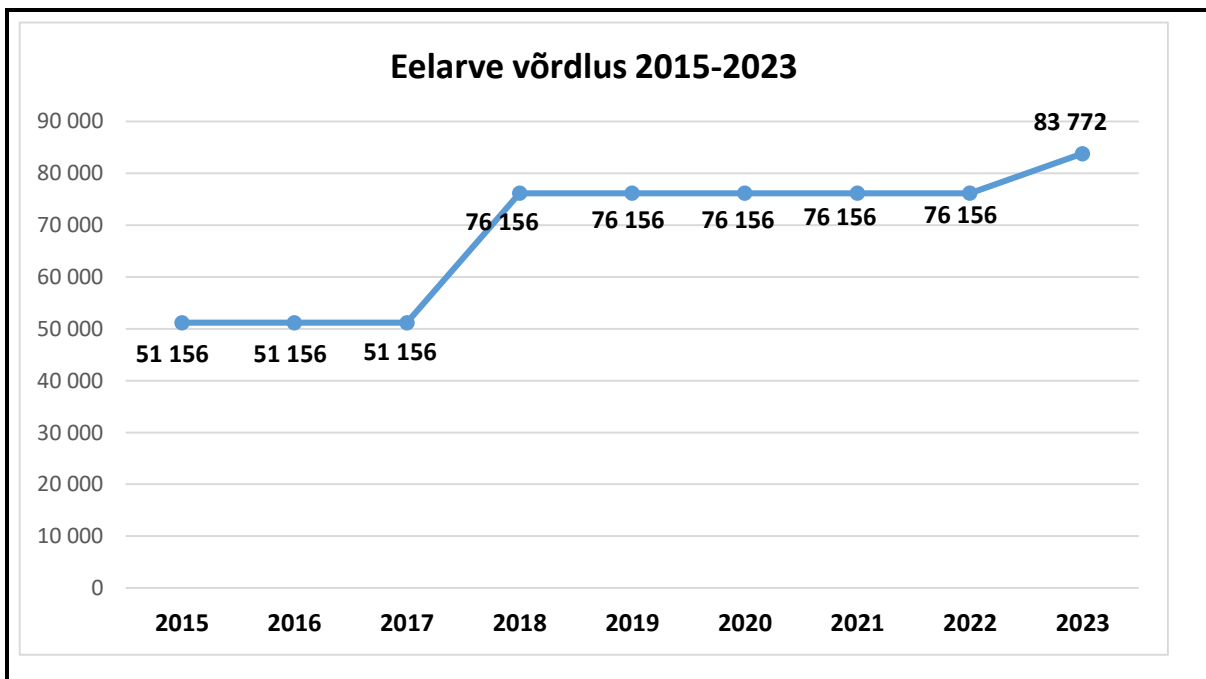
2015. aastal oli toetusmeetme eelarve 51 156 eurot

2016. aastal oli toetusmeetme eelarve 51 156 eurot

2017. aastal oli toetusmeetme eelarve 51 156 eurot

2018. aastal oli toetusmeetme eelarve 76 156 eurot

2019. aastal oli toetusmeetme eelarve 76 156 eurot

Joonis 2 Eelarve võrdlus eelmise perioodiga 2015-2019

Eelmisel perioodil suurenes toetusmeetme eelarve 2018. aastal 25 000 euro ehk ligi 49% võrra.

2. Komisjoni koosseis ja koosolekud

Komisjoni koosseis on kinnitatud Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktori käskkirjaga. Komisjoni kuuluvad kogukonna esindajad ja valdkonna sõltumatud eksperdid. Komisjoni ülesanneteks on toetuse saamiseks esitatud taotluste läbivaatamine ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktorile toetuse jaotamiseks ettepanekute tegemine. Komisjon juhindub oma töös määrusest „Saarte pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord“ ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktori käskkirjaga kinnitatud riigisisese toetuse eraldamise komisjoni töökorrast. Komisjoni liige lähtub oma töös komisjoni liikme heast tavast ja korruptsioonivastasest seadusest.

Vaadeldaval perioodil kuulusid komisjoni järgmised liikmed: Eino Pedanik (komisjoni esimees), Liisi Jääts, Ülo Kalm, Krista Lember, Meelis Mereäär, Carmen Ott, Olavi Pesti, Helgi Põllo, Mati Raal, Ingrid Rüütel ja Ene Sarapuu.

- 2020. aastal toimus koosolek Eesti Rahvakultuuri Keskuse Tallinna koolitusruumis
- 2021. aastal toimus kokku kaks koosolekut virtuaalselt, sh lisataotlusvooru koosolek
- 2022. aastal toimus koosolek virtuaalselt
- 2023. aastal toimus koosolek Eesti Rahvakultuuri Keskuse Tallinna koolitusruumis. Maikuu toimus väljasõidukoosolek Ruhnu saarele. Osaleti Korsi talgutel ja tutvuti Ruhnu kultuuripärandiga. Ruhnu Rahvamajas kohtuti kogukonna esindajatega, tutvustati perioodi kokkuvõtet ja arutleti saarte pärimuse teemadel. E-koosolekul kinnitati perioodi 2020-2023 kokkuvõte.

Toetusmeetme perioodi jooksul aastatel 2020-2023 toimus kokku 7 koosolekut. 2021. ja 2022. aastal toimusid koosolekud virtuaalselt COVID-19 mõjudest tingitud piirangute tõttu.

3. Taotlusvoorud

- 2020. aastal 1 taotlusvoor
- 2021. aastal 2 taotlusvooru
- 2022. aastal 1 taotlusvoor
- 2023. aastal 1 taotlusvoor

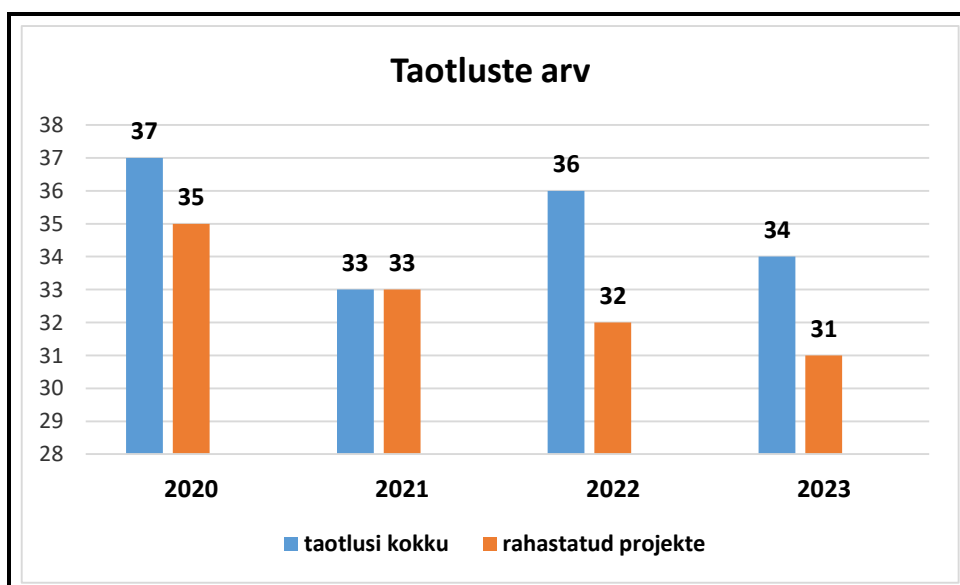
2021. aastal oli lisataotlusvooru läbiviimise põhjuseks 2020. aastal suurema jäägi summa tekkimine, mis oli tingitud COVID-19 piirangute mõjul Eestirootslaste IV Laulu- ja Tantsupeo ära jäämisega 2020. aastal. Lisaks sisaldas 2020. aasta jäägi summas 2019. aastal teostumata projekti tagasi makstud toetus.

Tabel 1 Taotletud ja rahastatud projektid perioodil 2020-2023, rahastuse protsent

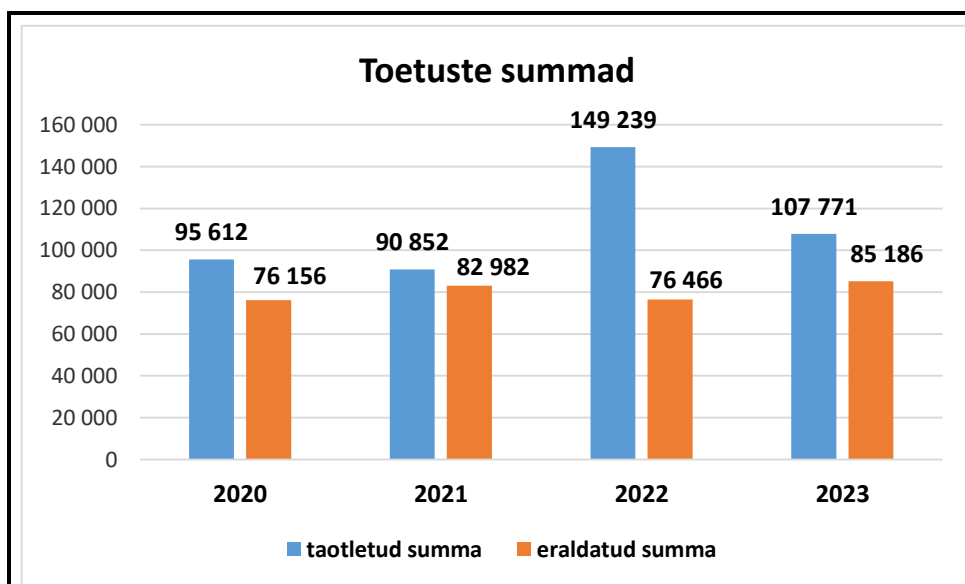
aasta	taotluste arv kokku	summas	rahastatud projektide arv	summas	rahastatud projektide arvu %	rahastuse %
2020	37	95 612	35	76 156	95%	80%
2021	33	90 852	33	82 982	100%	91%
2022	36	149 239	32	76 466	89%	51%
2023	34	107 771	31	85 186	91%	79%
KOKKU	140	443 474	131	320 790	94%	72%

Vaadeldava perioodi jooksul esitatud taotluste hulgast ligi 94% taotlustest said rahastatud, mis on üks kõrgemaid näitajaid võrreldes pärimuskultuuri toetusmeetmetega. Summaliselt on projektide rahastus keskmiselt 72%. Eelmisel perioodil rahastati 78% esitatud taotluste arvust, summaliselt oli projektide rahastus aga 51%.

Vastavalt eelarveliste vahendite võimalustele on tõusnud nii rahastatud projektide arvu osakaal esitatud projektide koguarvust kui ka projektide rahastuse protsent summaliselt.

Joonis 3 Esitatud taotluste ja rahastatud projektide arv

Joonis 4 Taotletud ja eraldatud toetuste summad

4. Toetuse saajad

Järgnevalt on kokkuvõttes kajastatud vaid tegelikult kasutatud toetuse osa. Alljärgnevates tabelites on kajastatud toetust saanud organisatsioonid ja tegelikult kasutatud toetuste summad, sh suuremad toetuse saajad ning projektid, mida on toetatud nelja aasta jooksul kõige rohkem ning toetust saanud organisatsioonide õiguslik vorm. COVID-19 piirangute tõttu ei teostunud vaid üks projekt – 2020. a Eestirootslaste IV Laulu- ja Tantsupidu „Aiboland, mu arm“. Sündmus toimus 2021. aastal. Teistes pärimuskultuuri toetusmeetmetes oli COVID-19 piirangute tõttu tunduvalt rohkem ära jäänud sündmusi, eriti Folkloorifestivalide toetamise toetusmeetmes.

Andmed 2023. aasta toetuste kasutamise kohta on koostatud september 2023 seisuga. Hilisemad võimalikud tagasimaksud/osaliselt kasutatud toetuste summad kajastatakse 2023. aasta lõpu seisuga, jäägid lisatakse 2024. aasta taotlusvooru eelarvele.

Koos jäägi summaga eraldati projektidele toetust kokku 320 790 eurot. Tegelikult kasutatud toetuse summa on 315 140 eurot.

4.1 Kõik toetuse saajad

Tabel 2 Kõik toetuse saajad ning tegelikult kasutatud summad perioodil 2020-2023

Jr nr	Taotleja organisatsioon/toetuse kasutaja	Tegelikult kasutatud summa
1	Eesti Kirjandusmuuseum	38 024
2	Saaremaa käsitööselts KadakMari	31 220
3	Mittetulundusühing Eesti Pärimusmuusika Keskus	15 256
4	Ruhnu Kultuuriruum	15 240
5	Vormsi Vallavalitsus	14 639

6	Mittetulundusühing Saaremaa Kunstistuudio	12 300
7	Salme Rahvamaja	10 591
8	OÜ Nett tikand	10 500
9	Muhu Käsitööselts OAD ja EED	9 746
10	RÄLBY KÜLASELTS	8 952
11	Sihtasutus Hiiumaa Muuseumid	8 858
12	Mittetulundusühing Vormsi Püha Olavi Gild	8 500
13	Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutus	8 093
14	MrBee OÜ	8 000
15	Mittetulundusühing Halulaev	7 346
16	Tartu Ülikool	7 000
17	Eesti Saarte Kogu	6 000
18	Mittetulundusühing HIIU ÖKO	5 850
19	Orissaare Kultuurimaja	5 800
20	Sörvema Pärimuse Selts	5 584
21	Mittetulundusühing Muhu Pärandikool	5 390
22	Mittetulundusühing Kaann lurk ne	5 050
23	Tatjana Sääs	4 040
24	Muhu Vallavalitsus	4 000
25	Sihtasutus Saaremaa Muuseum	3 753
26	Valjala Põhikool	3 699
27	Kärdla Lasteaed	3 500
28	Kaarel Lauk	3 096
29	Anne Trei Raamatukoda	3 000
30	Mittetulundusühing Noarootsi Ajaratas	3 000
31	Mittetulundusühing Saaremaailm	3 000
32	Kuressaare Kultuurivara	2 991
33	Putkaste Külaselts	2 974
34	Mittetulundusühing Ruhnu KultuuriAit	2 964
35	Mittetulundusühing Hiiumaa Teabekapital	2 627
36	MTÜ Ajakihid	2 606
37	Metsküla küla selts	2 171
38	MTÜ Asva Linnus	2 090
39	Kuressaare Hariduse Kool	2 000
40	Muhu tantsib laulab MTÜ	1 999
41	Sihtasutus Hiiumaa Arenduskeskus	1 700
42	MTÜ Leesikad	1 500
43	MTÜ Lõimik	1 500
44	MTÜ Rõõmu Allikas	1 500
45	Sihtasutus Rannarootsi Muuseum	1 466

46	Lasteaed Vigri	1 413
47	Mittetulundusühing Tervem Noarootsi	1 000
48	Käina huvi- ja Kultuurikeskus	890
49	Prangli saare Talurahvamuuseumi Selts	722
50	mittetulundusühing Tuhkana Tõrs	700
51	Pühalepa Valla Kultuuri- ja Noortekeskus/Pühalepa Vaba Aja Keskus	690
52	MTÜ Tantsumajakas	610
	KOKKU:	315 140

Nelja aasta jooksul toetati kokku 52 erineva taotleja 131 projekti kogusummas 320 790 eurot, tegelikult kasutatud toetuste summa oli 315 140 eurot, teostus 130 projekti.

Tabel 3 Perioodide võrdlus toetust saanud erinevate organisatsioonide ja toetatud projektide arvu kohta

periood	toetust saanud erinevate organisatsioonide arv	toetatud projektide arv	summas
2015-2019 (5 aastat)	100	214	307 337
2020-2023 (4 aastat)	52	131	320 790

Toetusmeetme eelmisel perioodil toetati kokku 100 erineva taotleja 214 projekti kogusummas 307 337 eurot. Toetusmeetme eelmine periood oli pikem - viis aastat, seetõttu on suuremad nii toetust saanud organisatsioonide arv kui ka toetatud projektide arv. Väiksema eelarve tõttu oli eelmisel perioodil projektidele eraldatud kogusumma võrreldes praeguse perioodiga väiksem. Sellel perioodil erinevate taotlejate väiksem arv on tingitud eelkõige haldusreformi käigus valdade liitmise tulemusel ühe suurvalla - Saaremaa valla moodustamisest.

4.2 Suurimad toetuse saajad organisatsioonide lõikes

Tabel 4 Perioodil 2020-2023 suurimad toetuse saajad ja nende poolt läbi viidud mõnede projektide loetelu

Taotlev organisatsioon	Toetuste summa kokku	Rahastatud/teostunud projektide arv kokku
Eesti Kirjandusmuuseum	38 024	10
Muhu regilaulude väljaande „Vana Kannel“ koostamine 2020, 2021, 2022, 2023	15 530	
Hiiumaa ja Saaremaa muinasjutud	3 894	
Veebiväljaanne „Hiiumaa rahvalaulud, pillilood ja tantsud“	3 000	
Saaremaa käsitööselt KadakMari	31 220	8
Rahvarõivaste valmistamise koolitus „Sariküllist sukkadeni“ II õppeaasta	3 500	
Vaimse kultuuripärandi nimistu 8 sissekannet	7 400	
Videofilmid Saaremaa kihelkondade, Muhu ja Ruhnu rahvariietest	16 820	
Mittetulundusühing Eesti Pärimusmuusika Keskus	15 256	6
Rannikuala pärimuslike laulude ja pillilugude	4 800	

kontsertide korraldamine saartel ja rannikualal		
Kontsertkava „Ruhnu saare lood ja laulud“	2 826	
Muusiku elu läbi Hiiumaalt pärit torupillimängija Juhan Maakeri elu ja tegemiste	2 000	
Ruhnu Kultuuriruum	15 240	5
Ruhnu viiuli- ja looduslaagri korraldamine 2021, 2022	6 440	
Ruhnu viiulilaagri ja I viiulifestivali korraldamine 2023	4 500	
Ruhnu pärimuse ja käsitöö ringid Ruhnu saarel	3 000	
Vormsi Vallavalitsus	14 639	4
Talharpa laager Vormsis 2020, 2021, 2022, 2023	14 639	
Mittetulundusühing Saaremaa Kunstistuudio	12 300	5
Saarte rahvuslike ehete, keraamika ja käsitöö õpitoad 2020, 2021, 2022	6 300	
Rahvakunsti töötod lastele ja noortele Saaremaa koolides	3 500	
Salme Rahvamaja	10 591	4
Salme V RV Viikingiturg	2 000	
Ööülikooli korraldamine viikingiturul	1 739	
Anseküla naiste rahvarõivaste õmblemise õpituba	5 000	
Pärimuslavastuse „Korvipunuja ja Sõrvemaa laulud“ väljatoomine	1 852	
OÜ Nett tikand	10 500	3
Ilu Elab „Eput päe“ 2020, 2021, 2022	10 500	
Muhu Käsitööselts Oad ja Eed	9 746	3
Rahvarõivaste valmistamise õpitoad „Muhu naine oo kut lill“ 2020, 2022, 2023	9 746	
Rälby Külaselts	8 952	3
Rälby tuuleveski renoveerimine	7 000	
Vanade oskuste taasestustamine	500	

Enim toetust saanute hulgas **rahastatud projektide arvu poolest** on antud perioodil aktiivsemad olnud Eesti Kirjandusmuuseum, Saaremaa käsitööselts KadakMari ja MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskus.

Tabel 5 Enim toetatud projektid toetussumma järgi 4-aastase perioodi jooksul:

Jrk nr	Projekti nimetus	Toetuse taotleja/ toetuse saaja	Kasutatud toetuse summa
1	Videofilmid Saaremaa kihelkondade, Muhu ja Ruhnu rahvariitest 2021, 2022, 2023	Saaremaa käsitööselts KadakMari	16 820
2	Muhu regilaulude väljaande „Vana Kannel“ koostamine 2020, 2021, 2022, 2023	Eesti Kirjandusmuuseum	15 530
3	Pärimuslike laulude ja tantsude kontsertsari 2020, 2021, 2022, 2023	MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskus	15 256
4	Talharpa laager Vormsis 2020, 2021, 2022, 2023	Vormsi Vallavalitsus	14 639
5	Ruhnu viiuli- ja looduslaagri, I viiulifestivali	Ruhnu Kultuuriruum	10 940

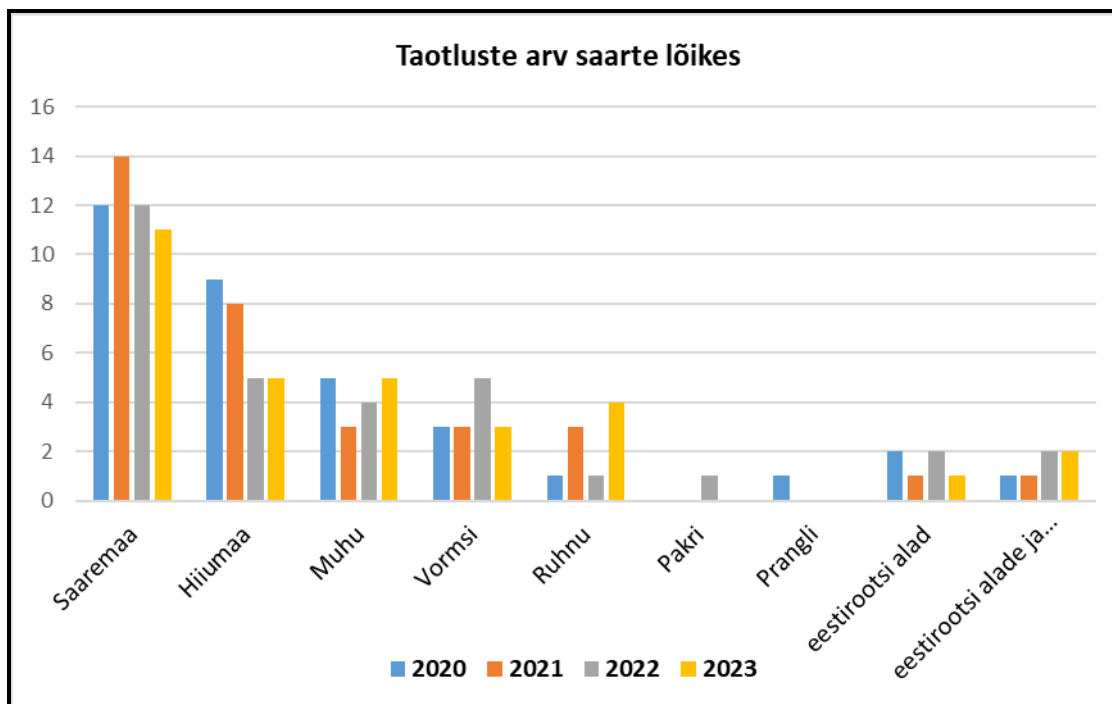
	korraldamine 2021, 2022, 2023		
6	Ilu elab „Eput päe“ 2020, 2021, 2022	OÜ Nett Tikand	10 500
7	Rahvarõivaste valmistamise õpitoad „Muhu naine oo kut lill“ 2020, 2022, 2023	Muhu Käsitööselts Oad ja Eed	9 746
8	Vormsi kultuurilaager 2020, 2021, 2022, 2023	Mittetulundusühing Vormsi Püha Olavi Gild	8 500
9	Rannarootsi asualade rahvarõivaste kogude uurimine, artiklite kirjutamine 2022, 2023	Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutus	8 093
10	Piltmuistendi Suur Tõll joonistamine 2020, 2021	MrBee OÜ	8 000

4.3 Toetuse saajad erinevatelt saartelt ja eestirootsi aladelt

Tabel 6 Erinevate saarte ja eestirootsi alade poolt esitatud ja rahastatud projektide arv perioodil 2020-2023

saare nimetus/eestirootsi ala	2020	2021	2022	2023	Kokku
Saaremaa	12	14	12	11	49
Hiumaa	9	8	5	5	27
Muhu	5	3	4	5	17
Vormsi	3	3	5	3	14
Ruhnu	1	3	1	4	9
Pakri	-	-	1	-	1
Prangli	1	-	-	-	1
eestirootsi alad	2	1	2	1	6
eestirootsi alade ja saarte ülene	1	1	2	2	6
KOKKU	34	33	32	31	130

Aastail 2020-2023 esitati ja rahastati taotlusi kokku seitsmelt saarelt. Eelmisel perioodil esitati taotlusi üheksalt saarelt, sh esitati taotlusi ka Naissaare ja Vilsandi pärimuse kohta. Saarte määratlemisel on Eesti Kirjandusmuuseumi poolt esitatud projekt „Muhu regilaulude väljaande koostamine“ Muhu saare projektide hulgas, projekt „Saaremaa ravimisviisid“ Saaremaa projektide hulgas jne. Kui projekti tegevused, nt kontserdituur on nii eestirootsi aladel kui ka erinevatel saartel, on projekt määratletud eestirootsi alade ja saarte üleseks.

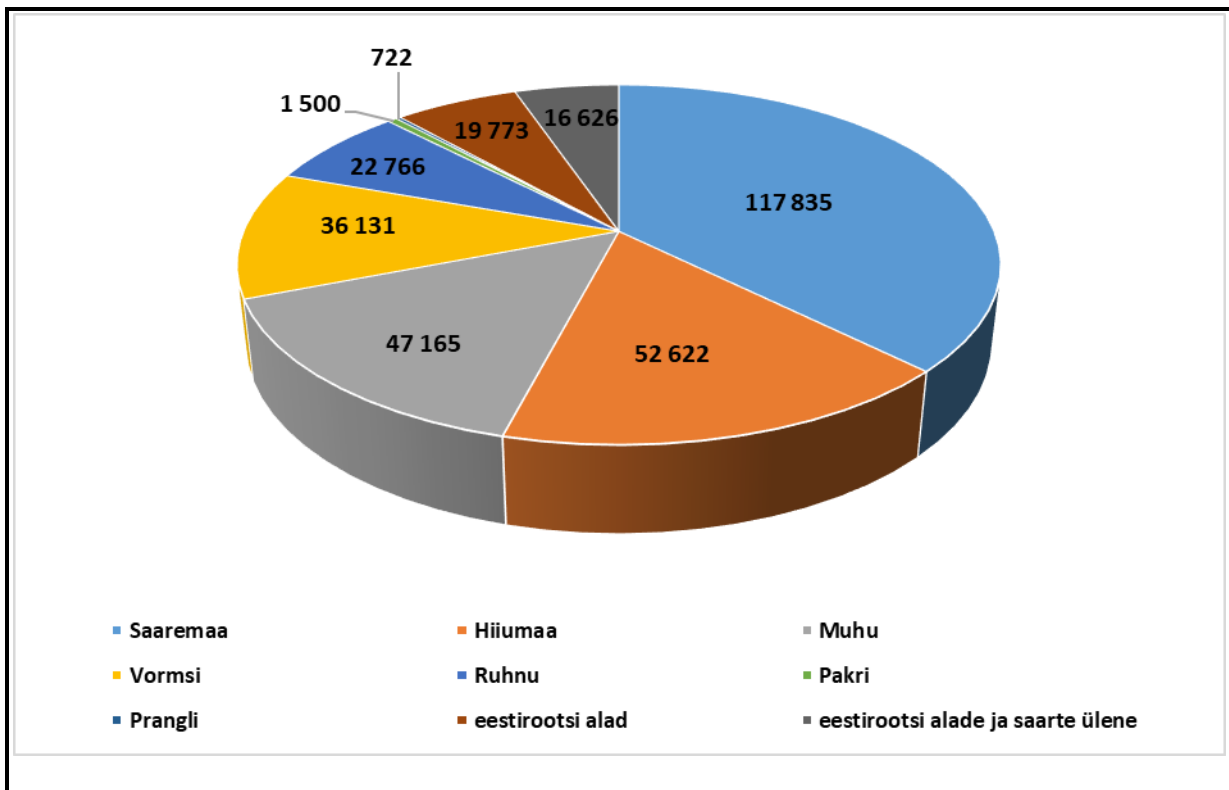
Joonis 5 Erinevate saarte ja eestirootsi alade projektide arvu võrdlus aastatel 2020-2023

Arvuliselt on esitatud ja toetatud projekte kõige rohkem suurematelt saartelt – Saaremaa, Hiiumaa ja Muhu, järgnevad Vormsi ja Ruhnu.

Väikesaartelt esitatud taotluste arv näitab endiselt kohapealsete kogukondade passiivsust, piiratud on inimressurss.

Tabel 7 Erinevate saarte ja eestirootsi alade poolt esitatud ja rahastatud projektid summaliselt perioodil 2020-2023

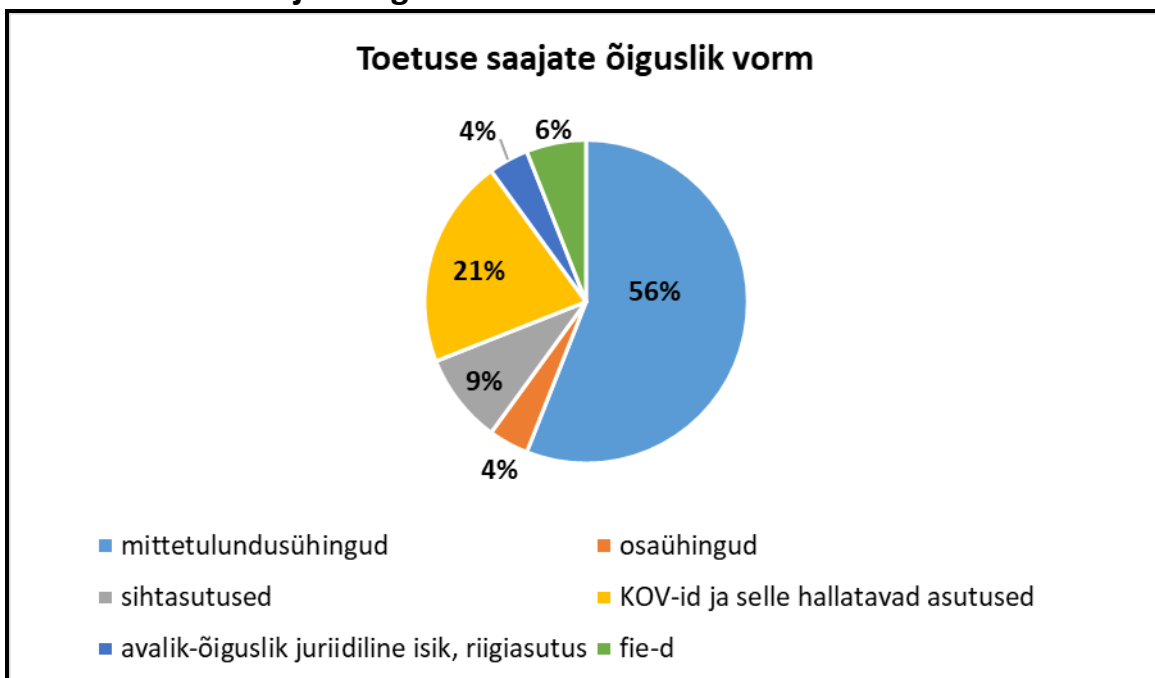
saare nimetus/eestirootsi ala	2020	2021	2022	2023	Kokku
Saaremaa	27 303	30 892	33 980	25 660	117 835
Hiiumaa	15 707	14 558	7 713	14 644	52 622
Muhu	12 320	10 035	11 070	13 740	47 165
Vormsi	7 452	13 386	7 336	7 957	36 131
Ruhnu	3 096	5 925	3 360	10 385	22 766
Pakri	-	-	1 500	-	1 500
Prangli	722	-	-	-	722
eestirootsi alad	3 630	5 050	5 093	6 000	19 773
eestirootsi alade ja saarte ülene	2 000	2 826	5 000	6 800	16 626
KOKKU	72 230	82 672	75 052	85 186	315 140

Joonis 6 Toetuste summaline jaotus saarte ja eestirootsi alade vahel perioodil 2020-2023

Sarnaselt taotluste arvule on suuremad toetuse summad jagunenud suurematele saartele – Saaremaa, Hiiumaa ja Muhu, järgnevad Vormsi ja Ruhnu.

4.4. Toetuse saajate õiguslik vorm

Joonis 7 Toetuse saajad õigusliku vormi järgi

Erinevatest taotlevatelt organisatsioonidest 56% olid mittetulundusühingud, 21% kohalikud omavalitsused ja nende hallatavad asutused ning 9% sihtasutused.

Füüsilisest isikust ettevõtjad moodustasid erinevatest toetuse saajatest 6%, avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja riigiasutused 4%, osühingud samuti 4%. Sellest järeldub, et kohalik kogukond on jätkuvalt aktiivne taotluste esitamisel ning sündmuste korraldamise eestvedamisel.

5. Toetusmeetme valdkonnad

Valdkonnad on:

- pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine
- pärimusel põhinevad kunstid
- keel ja haridus
- teadus

Komisjoni koosolekul rahastusotsuse ettepaneku tegemisel määravad komisjoni liikmed igale projektile ühe valdkonna, millesse projekt enam sobitub. Valdkondlikus jaotuses kajastatakse projekte ja summasid, mis tegelikult teostusid.

Tabel 8 Toetatud projektide arv valdkondade lõikes

Valdkond	2020	2021	2022	2023	KOKKU
pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	18	15	17	19	69
pärimusel põhinevad kunstid	7	7	6	4	24
keel ja haridus	5	9	6	5	25
teadus	4	2	3	3	12
KOKKU	34	33	32	31	130

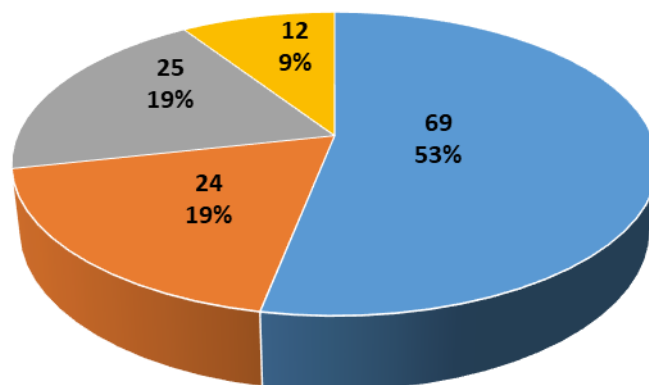
Tabelis 8 on arvuliselt näidatud **toetatud projektid aastate ja valdkondade lõikes**. Kõige rohkem toetati pärimuse jätkusuutlikkuse edendamise valdkonna projekte - kokku 69, keele ja hariduse valdkonna projekte - kokku 25 ning pärimusel põhinevate kunstide kokku 24. Teaduse valdkonna projekte on kõige vähem – 12.

Tabel 9 Toetatud projektid summaliselt valdkondade kaupa

Valdkond	2020	2021	2022	2023	KOKKU
pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	32 761	38 711	36 802	50 883	159 157
pärimusel põhinevad kunstid	16 430	21 925	14 860	12 652	65 867
keel ja haridus	9 830	13 821	11 140	10 301	45 092
teadus	13 209	8 215	12 250	11 350	45 024
KOKKU	72 230	82 672	75 052	85 186	315 140

Tabelis 9 on näidatud **toetatud projektid summaliselt** aastate ja valdkondade lõikes. Summaliselt on kõige rohkem toetatud pärimuse jätkusuutlikkuse valdkonna, pärimusel põhinevate kunstide ning keele ja hariduse valdkonna projekte. Ka arvuliselt on neid projekte esitatud kõige rohkem.

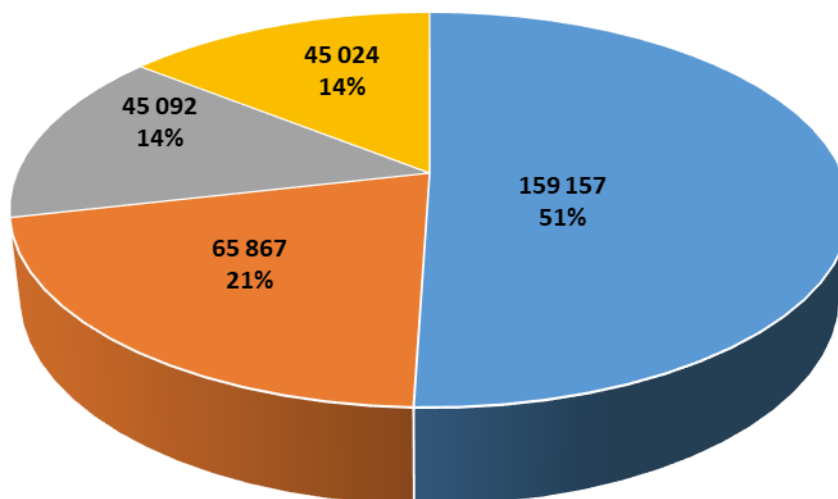
Toetatud projektide arv valdkonniti

- pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine
- pärimusel põhinevad kunstid
- keel ja haridus
- teadus

Joonis 8 Rahastatud projektide arvu valdkondlik osakaal perioodil 2020-2023

Valdkondlik jaotus summaliselt

- pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine
- pärimusel põhinevad kunstid
- keel ja haridus
- teadus

Joonis 9 Rahastatud projektide valdkondlik jaotus summaliselt perioodil 2020-2023

5.1 Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine

Valdkonna toetamise eesmärk on tagada saarte ja eestirootsi alade kultuuripärandi elujõulisus ja järjepidev ning kogukonna aktiivsus selle hoidmisel ja järeltulevatele põlvetele edasiandmisel.

Näiteid toetatud projektidest:

- Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutus – Rannarootsi asualade rahvarõivaste kogude uurimine ja artiklite kirjutamine
- Kuressaare Kultuurivara – Neljapäevane labajalg
- Orissaare Kultuurimaja – Kandleöö
- Saaremaa käsitööselts KadakMari – vaimse kultuuripärandi sissekanded
 - Rahvarõivaste valmistamise koolitus „Sariküllist sukkaдени“
 - Videofilmid Saaremaa kihelkondade, Muhu ja Ruhnu rahvariistest
- Salme Rahvamaja – Viikingiturg
- Sihtasutus Hiiumaa Muuseumid – Mineviku kogemust uurides. Rüiteki näide Hiiumaa kalasuitsuahju avastamine
- Sihtasutus Saaremaa Muuseum – Noorte sepatöölaager Mihkli Talumuuseumis
- Vormsi Vallavalitsus – Talharpa laager Vormsis
- Sihtasutus Rannarootsi Muuseum – Korsi talgud
- Kärkla Lasteaed – Laps avastab pärimuskultuuri
- MTÜ Ruhnu KultuuriAit – Ruhnu vokid ja helmekeed
- Rälby Külaselts – Rälbi tuuleveski

Pärimuskultuuri sündmused on tugevdanud kogukondlikke sidemeid ja identiteeti, kultuurielu on mitmekesisitunud. Uue algatusena käivitus Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutuse projekt Rannarootsi asualade rahvarõivaste kogude uurimine ning artiklite kirjutamine.

Saaremaa käsitööselts KadakMari poolt koostati Saaremaa kohta 8 uut sissekannet Eesti Vaimse kultuuripärandi nimistusse: Traditsiooniline nahaparkimine, Sepatööd, Lubjapõletamine, Korvide punumine, Rahvariiste valmistamine, Suurrättide valmistamine, Pilutikandi valmistamine, Kinnaste kudumise traditsioon Saaremaal.

5.2 Pärimusel põhinevad kunstid

Valdkonna toetamise eesmärk on mitmekesistada loometegevust, tihendades seoseid pärimuse ning tänapäeva kultuuri vahel ja kaasata nooremat põlvkonda.

Näiteid toetatud projektidest:

- MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskus – Kontsertkava „Ruhnu saare lood ja laulud“
Rannikuala pärimuslikud laulud ja pillilood
- MTÜ Ruhnu KultuuriAit – Ruhnu lambavillast saadu
- MTÜ Saaremaa Kunstistuudio – Saarte rahvusliku käsitöö õpitoad
- OÜ Nett Tikand – Ilu elab „Eput päe“
- Ruhnu Kultuuriruum – Ruhnu viiulilaager
- MTÜ Tervem Noarootsi – Rannarootslaste tekstiilikunst läbi aegade
- MTÜ Rõõmu Allikas – Triibulised õpitoad Hiiumaa lasteaedades

Tihenened on seosed pärimuskultuuri ja kaasaja kultuuri vahel. Hea võimalus lastele ja noortele kaasaegsel moel pärimuskultuuri tutvustada.

2023. aastal toimus Ruhnus kümnendat korda Ruhnu viulilaager. Viidi läbi I Ruhnu viulifestival, mis tõi saarele viulimängu huvilised nii Eestist kui ka välismaalt. Viulilaager on Ruhnu saare üks oodatuid kultuurisündmusi, millesse panustavad ka püsielanikud. Festivalikontserdid toimusid Ruhnu eri paigus, lisaks muusikaprogrammile võimalus matkata looduses, vaadata lühifilme Ruhnust ja osaleda käsitöö õpitubades.

5.3 Keel ja haridus

Valdkonna toetamise eesmärk on laiendada murdekeele kasutamist erinevate sihtrühmade hulgas ning anda neile teadmisi saarte ja eestirootsi alade kultuuriloost ja -pärandist.

Näiteid toetatud projektidest:

- MTÜ Hiiumaa Teabekapital - Hiiukeelsete raadiosaadete tegemine
- MTÜ Muhu Pärandikool – Muhu murdekeelsed saated Vikerraadios
- Sõrvemaa Pärimuse Selts – Sõrvekeelsete raadiosaadete tegemine
- SA Hiiumaa Arenduskeskus – Hiiu keele kursus
- Muhu Vallavalitsus – Koduloolise raamatu „Hellama ja Võlla asundus“ väljaandmine
- MTÜ Saaremaailm – Saarlust kui regionaalset identiteeti tutvustav õppematerjal
- MTÜ Vormsi Püha Olavi Gild – Vormsi kultuurilaager „Läki külla“

Jätkusid sõrvekeelsete, hiiukeelsete ja Muhu murdekeelsete raadiosaadete edastamine Eesti Rahvusringhäälingus. Saated on populaarsed nii kogukonnas kui ka kaugemal Eestis ja ka välismaal. Saadete jaoks salvestatud materjali on võimalik kasutada õppematerjalina.

5.4 Teadus

Valdkonna toetamise eesmärk on tagada teadusuuringute kaudu uute teadmiste saamine saarte ja eestirootsi kultuuri kohta ning teha tulemused kättesaadavaks nii uurijatele kui ka kogukonnale.

Näiteid toetatud projektidest:

- Eesti Kirjandusmuuseum - Muhu regilaulude väljaande „Vana kannel“ koostamine
 - Hiiumaa ja Saaremaa muinasjutud
 - Eesti mütoloogiad: Eesti saarte mütoloogiad
- Tartu Ülikool – Arheoloogilised uuringud Saaremaal

Teaduse valdkonna projektide toetamine on aidanud kaasa piirkondliku pärimuskultuuri teaduslikule uurimisele, säilimisele ja avalikkusele kättesaadavaks tegemisele. Tartu Ülikooli poolt teostatud arheoloogilised uuringud annavad uusi teadmisi piirkonna arheoloogiapärandist ja ajaloost, tulemused on kasutatavad nii teadustöös kui teaduse populariseerimisel.

Eesti Kirjandusmuuseum on saanud toetust teaduslike kultuurilooliste kogumike väljaandmiseks.

6. Mõõdetavad tulemused

Projektide valdkondliku jagunemise sees on projektid liigitatud ka tegevuste osas. Perioodil 2020-2023 kokku on toetatud (loetelus võib projekt kuuluda üheaegselt mitmesse jaotusesse):

- pärimuskultuuril põhinevate sündmuste arv – 81
- lastele ja noortele suunatud sündmuste arv – 72
- kultuuri- ja kodulooliste uuringute arv – 30
- trükiste väljaandmise arv – 11
- audiovisuaalsete digitaalväljaannete arv – 21
- murdekeele, kultuuri- ja koduloo koolituste arv - 15
- murde keelt ja kultuuri käsitlevate õppematerjalide arv - 22
- teaduslike uurimuste, artiklite ja väljaannete arv – 11

7. Kokkuvõtteks

Saarte pärimuskultuuri toetamine on aidanud kaasa saarte ja eestirootsi alade elanike jätkuvale pärimuse kogumisele, jäädvustamisele ja arendamisele.

Vaadeldaval perioodil on suurenenud vaimse kultuuripärandi nimistu sissekannete arv. Pärimuskultuuri sündmused on aidanud tugevdada kogukondlikke sidemeid ja identiteeti.

Perioodi on mõjutanud COVID-19 tingitud piirangud. Osa projektitegevusi viidi ellu interneti vahendusel, otsides ja leides uusi nutikaid lahendusi projektide elluviimisel.

Omapoolse panuse kokkuvõtte sisulise osa koostamisele on andnud ka komisjoni liikmed. Positiivsena on välja toodud eelarveliste vahendite kasv, tõusnud on nii toetust saanud projektide osakaal kui ka rahastusprotsent.

Rohkem peaks tähelepanu pöörama teavitustööle väikesaarte kogukondade esindajatega. Vähe on märgata uute ja noorte inimeste juurdetulemist valdkonna arendamise. Vähe on uusi algatusi ja ideid. Võiks kaaluda ettepanekut tunnustuse andmiseks uuele algatusele või sündmusele.

Kogukondade esindajad peaksid omavahel rohkem koostööd tegema, mitmed tegevused toimuvad killustatult. Suurematelt iga-aastastelt toetuse saajatelt, nt Eesti Kirjandusmuuseum, oodatakse rohkem tagasisidet, et teada saada, kas kohalikud kogukonnad on nende tegemisi märganud ja kogutud ning salvestatud materjali ka kasutama hakanud.

Saarte pärimuskultuuri riigipoolse toetuse jätkamine on vajalik. Ka osaline rahaline toetus on kindlaks toeks sündmuste läbiviimisel. Saarte pärimuskultuuri toetamine on kindla suunitlusega, kohapealsed pärimuskultuuri hoidjad ja edasikandjad teevad tähelepanuväärset tööd oma kodukohas.

Hinnang toetusmeetme vaadeldavale perioodile on hea, sest saartel kogukondlikud tegevused näitavad kogukonna aktiivsuse kasvu. Kohaliku pärimuskultuuri toetamine aitab hoida piirkonna mälu ja traditsioone. Toetamise kaudu on võimalik riigil näidata oma huvi piirkondlike kultuuritraditsioonide hoidmisel ja seeläbi pärimuse säilimisel. On väga oluline, et tegevuste ja algatuste ideed sünnivad kohapealsetes kogukondades ning need ettevõtmised saavad teostuda

lisaks endapoolsele panusele riigipoolse toetuse abil. Kogukondliku identiteedi tugevnemine on panus tulevikuks pärimuse edasi kandmisele põlvest põlve.

Oluline , et senitehtu ei kaotaks järjepidevust ning käivitatud protsesside tulemusena säiliks saarte ja eestirootsi alade pärimus. Kultuuriline eripära on üheks väljundiks piirkonna mainekujunduses ja kultuurielu mitmekesistamisel.

*Kokkuvõte Saarte pärimuskultuuri toetamine 2020-2023 on koostatud perioodil aprill- november 2023
Kokkuvõte on kinnitatud toetusmeetme komisjoni koosoleku otsusega 1.12.2023
Kokkuvõtte koostas Marika Kutser, Saarte pärimuskultuuri toetamise taotlusvooru koordinaator, Eesti Rahvakultuuri Keskuse
toetusmeetmete osakonna spetsialist*